

Rögtönzött

manifesztum

BALOGH Kristóf József

Amikor a kiállítás kapcsán felvetődött, hogy megjelenhet a munkáimról egy írás a Műútban, tudtam, hogy magam szeretném megfogalmazni, mi az, amivel eddig foglalkoztam, mi foglalkoztat jelenleg, és hogy „mire is gondolhatott a művész”.

A munkáim alapját az esetek többségében fotók szolgáltatják. Ezek lehetnek az utcán talált fényképek, ócskásnál vásárolt családi albumok, vagy akár instagramhirdetésekből kimentett képernyőfotók. Bár néha magam fotózom, a legtöbbször mások képeit dolgozom át. A megfestés előtt tehát a kép ugyanolyan ismeretlen a számomra, mint az elkészült festmény a néző számára. Ez a viszonyrendszer az, ami leginkább érdekel. Ahogyan a nézővel együtt azonos mód közelítünk a kép felé. Egy kép befogadása során mindig az ismerőség és idegenség érzetével találkozunk szemben magunkat. Engem ez a dinamika foglalkoztat. Ezért nem törekszem arra, hogy többletismeretre tegyek szert a fotókról a munkám során.

A képválasztást hosszú keresgélés előzi meg. Gyakran véletlenül futok bele egy képbe, néha pedig kutatás során találok rá. Van, hogy egy téma mentén haladok, vagy egy, már megtalált képhez keresek folytatást. Az általam feldolgozott fotókat első körben a hangulatuk alapján választom. A tervezés és még a festés ideje alatt is azt fejtegetem, mivel hat rám a kép, mi az a tartalom, ami engem megfogott. A felfedezéseim mentén formálódik maga az alkotás. Gyakran játszom a kivágással, elemek elhagyásával vagy épphogy kihangsúlyozásával. Az alkotói folyamat félig tudatos, félig pedig a benyomásaim alapján alakul. A kihívás számomra ezeknek a véletlenszerűnek tűnő döntéseknek a megértése, a saját motivációim felfejtése. A saját változatomat úgy dolgozom át, hogy az még tisztábban és erősebben hasson a befogadóra. Alkotás során a személyeset mindig univerzálisként kísérem meg ábrázolni. Abban a pár esetben, amikor én készítem a fotót, többnyire személyes élményeket dolgozok fel.

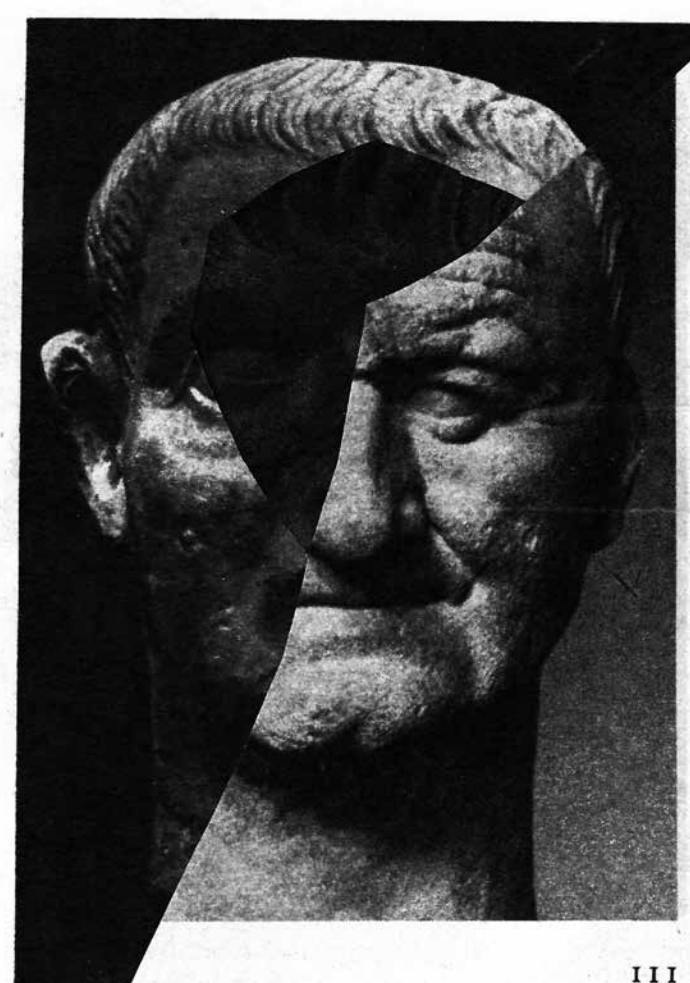
Az életem fontosabb eseményeit érzem lecsapódni ezekben a munkákban.

Egy gyakori téma, amivel a munkámban foglalkozom, az értékes és értéktelen kép kérdése. Számomra meghatározó élmény volt a Képzőművészeti Egyetem felvételi, ahol több százan küzdenek minden évben azért, hogy felvételt nyerhessenek az egyetemre. Ott szembesültem azzal, hogy ennyi művészre nincs szükség. A felvételi után sokáig nem foglalkoztatott a túltermelés témája. Mikor azonban elkezdtem a festéssel komolyabban foglalkozni, ismét szembesültem vele. Úgy gondolom, hogy kevés, a képzőművészetből jobban kiábrándult ember akad, mint az elsőéves művészeti hallgató. Ekkora mezőnyből, illetve a képek ekkora dömpingjéből lehetetlennek látszik kitűnni, és valami maradandót alkotni. Őszintén megvallva sokáig próbáltam valahol ezzel szembemenni. Nem akartam saját képi témákat keresni vagy egyéni stílust kialakítani. Az első munkáim régi útikönyvek fekete-fehér fotói voltak kiszínezve. Úgy gondoltam, ha már meglévő anyagot használok, azzal kvázi nem hozok létre új képeket. A fényképeket úgy dolgoztam át, hogy azokra az alakokra fókuszáltam, akiket esetleg csak véletlenül örökítettek meg, vagy a szöveg szempontjából a személyük lényegtelen volt. A történet mellett elsétáló ismeretlenek érdekelték. Ekkor kezdtem el a festészetet egyfajta kiemelésként használni és különféle jelenségeket vizsgálni rajta keresztül.

Az illusztrációk feldolgozása után ismeretlenek családi fényképeivel foglalkoztam. A régi fényképeknek ez a fajtája azért is érdekes, mert csak addig hordoznak értéket, amíg van, aki ismeri a megörökített embereket vagy eseményeket. Ha nincs meg a személyes kötődés, haszontalanok. Susan Sontag szerint a fényképek minél régebbiek, annál értékesebbé válnak. Ha ismeretleneket is ábrázol, egy fénykép valaminek a hitelesnek tartott leképezése. Sontag szerint idővel a kép, azaz a tárgy válik fontossá, nem az ábrázolt személy vagy feltétlen az esemény. Gondoljunk csak *A milicista halálára* és az érzelmi viszonyra, amit a kép — a tárgyiasult látvány, és nem a számunkra ismeretlen személy — iránt érzünk. Engem a közelmúlt, a hetvenes-nyolcvanas évek családi fotói érdekelték, mert itt a megörökített dolgok még ismerősek, azonosulhatóak, de pont emiatt a szereplők idegensége kizökkentő. Egy ismerős múlt, ami mégsem a miénk. Sok képemről gondolták azt, hogy a saját családom látható rajtuk. Engem pont ez a távolság érdekelt. Az ismeretlen képekhez nem kötődtem, és nem is voltak távoliak eléggé, hogy egzotikussá váljanak. Sontag példájával szemben egy nem túl régi kép nem köt minket össze távoli korokkal. Egy kidobott családi fotóban a múlt egy darabkája helyett a személyekre fókuszálunk. A történetekre, amik lezárultak és elvesztek: a felejtésre és a halálra.

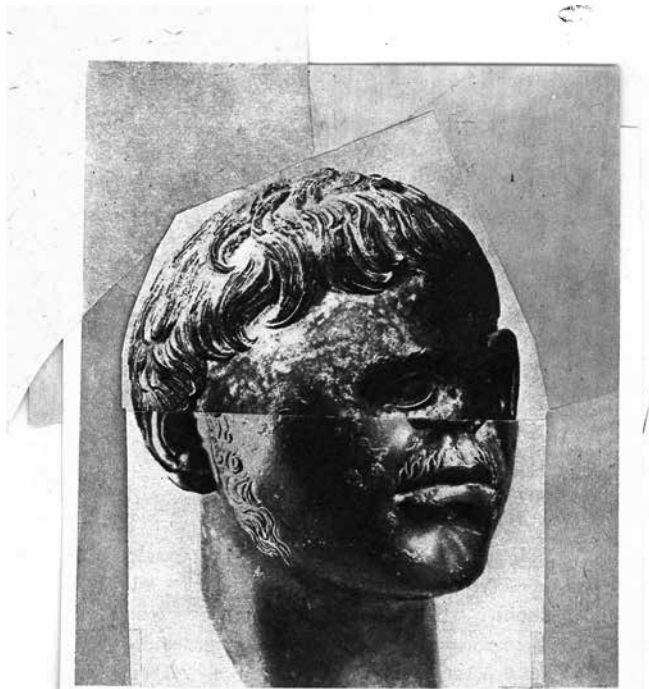
Ezekkel a munkákkal sok mindent megcsináltam, felgyűjtöttem őket, összetéptem, úgy kezeltem őket, mint ami eldobható. Magát a tárgyat akartam fókuszba állítani.

Ebben a témában elkezdett projektem az „Album néni” sorozat, amelyben egy ismeretlen osztrák házaspár fotóalbumát dolgoztam fel. Az albumból megismertem a házaspárt, felismer-

III

23

tem a barátaikat, a családjukat. Amit szeretnék elérni, hogy a néző pusztán a képekből is felfedezhesse, amit én megtudtam a párról. A munka értékmentés és kérdésfeltevés arról, mégis mennyire ismeretlenek ezek az emberek, illetve hogyan is kapcsolódhatunk hozzájuk.

A felvételi élményétől kezdve érdekel a kérdés, hogy hogyan teszünk különbséget a bennünket körülvevő temérdek vizuális tartalom között, melyek az értékes és értéktelen képek. Mi szabja meg, hogy egy kép fontosabb, mint bármely másik? Persze léteznek egyértelmű esetek, amikor dokumentációs célokat, archiválást szolgál egy fényképkép, de szinte minden más kép is valamilyen céllal jön létre. Az én munkamódszerem, a festés, úgy gondolom, egy kanonizált „klasszikus” és „nemes” technika, amihez hatalmas művészeti hagyomány és örökség tartozik. Pont ezek miatt a médiumhoz tartozó preconcepciók miatt gondolom úgy, hogy érdekes ebben a médiumban átdolgoznom minél profánabb képi témákat. Egy műalkotással szemben elvárásokat támasztunk — az átlagos nézők és a szakmabeliek is —, viszont a világ többi képén közömbösen görgetünk át.

A régi osztrák nyugdíjasok (a leggazdagabb használtáru-kereskedés, ahová járok, főleg ausztriai hagyatékokkal kereskedik) képeit viszont egy idő után elkezdtem megenni. Az „album néni” sorozat a mai napig befejezetlen. A koronavírus-járvány első hulláma alatt nem állt már rendelkezésemre olyan környezet, ahol olajjal festhettem volna, illetve szerettem volna túllépni ezen a témán, és találni egy olyan technikát, amivel úgy tudok

képeket feldolgozni, hogy ahhoz nem kell 70×100-as olajképet festenem. Elkezdtem kollázsokat készíteni.

Érdekes véletlent figyeltem meg a fotóalbumok böngészése közben: gyakran megesik, hogy a fényképész egyhelyben áll, esetleg körbefordul, és úgy készít képeket. Egy rögzített tengely mentén készített sorozatfelvétel képein a háttért panorámaszerűen össze lehet illeszteni. Egy ilyen képen, ahol a fotós egy mozgó, mondjuk sétáló alakot követett, a mozgássor fázisokra esik szét. Ami itt érdekelt, az az, ahogyan események vagy egy eseménysorozat ideje térben ki tud bomlani, és olvashatóvá, vagy épp bejárhatóvá válik. Ennek nyomán az idő megjelenítése is érdekelni kezdett. David Hockney készített olyan fotókollázsokat, ahol a kép különböző elemei mind különálló fotók, amelyek között eltelt valamennyi idő, ezért a munka kapott egy időbeli dimenziót. Hockney szerint a fénykép egy adott pillanat kimerítése. Egy ilyen kollázsban, mint amilyen az enyém is, több pillanat képes fölhalmozódni.

A legutóbbi munkáimhoz már az internetről szereztem be a képeket. Az eldobott családi fotók után az internet közbős üressége érdekel. Bár ezeket a tartalmakat nem dobták ki, mivel akárki számára hozzáférhetőek, feleslegesnek érződnek, vagy csak nagyon szűk közösségek számára képviselnek értéket. Míg a régi képek gazdátlanokká válnak, az interneten elérhető tartalmak érdektelenek. Jelenleg egy olyan sorozaton dolgozom, ami egy youtube-videón alapszik. A videó először a színvilágával fogott meg. A barnából kibomló színek Velázquez és Caravaggio festészetét juttatták eszembe. Az események láthatóan Európán kívül, valahol keleten játszódnak. A videó bibliai tárgyú vagy historizáló festmények benyomását kelti. Ezzel szemben maga a videó rendkívül banális, viszont az én célom az, hogy a festményekből ne legyen megfejthető a történet. Az alakok többsége elfordul a néző felől. A portrék, amelyek a sorozat részét képezik, mind elmosódott vagy homályos alakokat ábrázolnak. Azt akarom, hogy a kép jelentése folyamatosan rejtőzködjön a néző elől. Felfedezhetünk összefüggéseket, mégis a történet maga mindig rejtve maradjon. Az első festményeimhez visszatérve: most a néző válik a bizonyos harmadik féllé, aki kívül áll a történeten. Egy újfajta viszonyrendszer érdekel, ahol a kép ellenszegül a megismerésnek, kihívás elé állítva a nézőt. Az a legfőbb célom, hogy a néző a képpel kialakított saját viszonyát ismerhesse meg. Ezekben a személyes élményeken keresztül ismét csak globálisabb kérdések felé szeretnék kitekinteni. Lehetséges-e, hogy az elhagyott képek önálló életet éljenek? A kontextus nélküli képek milyen új jelentést kapnak önmagukban? Egy kiábrándult és ideák nélküli világban a műalkotás milyen fontos tartalmakat hordozhat még? Ebben az új korban miért készítünk képeket? Mi a célunk ezzel? Van-e ennek még értelme? Volt-e valaha?

